

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА СТАБІЛЬНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Андрос С.В., доктор економічних наук, доцент,
Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5561-901X>

Визначальною умовою результативного здійснення підприємництва суб'єктом аграрного виробництва є забезпечення його сталого функціонування, що в свою чергу є одним із головних факторів стабільного розвитку української економіки в умовах повосенного відновлення.

Сьогоднішня економічна реальність полягає в тому, що фінансово стійкі сільськогосподарські підприємства краще адаптовані до складних ринкових умов господарської діяльності, мають низку конкурентних переваг перед іншими підприємствами аграрної сфери, мають високу інвестиційну привабливість, кредитоспроможність, ділову активність та платоспроможність.

У цьому зв'язку варто зазначити, що діяльність більшості вітчизняних сільськогосподарських підприємств наразі є нестабільною, а їх фінансовий стан характеризується низьким рівнем фінансової стійкості, мають низький власний капітал, відносно високу дебіторську і кредиторську заборгованість, незначний прибуток і рентабельність і страждають від нестачі коштів, що не дозволяє їм підтримувати необхідний рівень ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості, тим самим розвиваючи додаткові альтернативні джерела фінансування, що стає вкрай необхідним.

Така ситуація значною мірою зумовлена впливом цілого ряду негативних зовнішніх факторів як економічного, так і політичного характеру, в тому числі, спричинених російською воєнною агресією.

До негативних зовнішніх факторів відносяться високий рівень інфляції, різкі коливання валютних курсів, коливання світових фондових ринків, зростання цін на енергоносії, зміни в податковому законодавстві, висока вартість кредитних ресурсів, уповільнення розвитку аграрного сектору, загальна політична напруженість [1].

Несприятливі зовнішні чинники, у свою чергу, тісно пов'язані з внутрішніми проблемами, такими як висока ресурсоемність аграрного виробництва, використання застарілих технологій, недостатня підготовка персоналу. Зважаючи на нинішні ринкові умови, що характеризуються жорсткою конкуренцією, та загальним воєнним станом у країні питання забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств стає все більш наболілим.

Управління фінансовою стійкістю є найважливішим аспектом роботи фінансово-економічної служби підприємства. Проблема полягає у прийнятті відповідних управлінських заходів, спрямованих на прогнозування виникнення можливої кризи, виявлення негативних факторів на ранній стадії та забезпечення стабільного функціонування підприємств у довгостроковій перспективі. Оскільки фінансова стабільність природно складається з кількох компонентів, для управління нею використовуються різні інструменти та методи [1].

Фінансова стійкість підприємства – це фінансовий стан підприємства в умовах мінливого бізнес-середовища, спрямований на забезпечення постійної платоспроможності та стійкості підприємств шляхом накопичення інформаційних ресурсів господарської діяльності та забезпечення розвитку підприємства для зростання прибутку, досягнення поставлених цілей з певним інтервалом можливих відхилень і виконання зобов'язань на основі ефективного формування, розподілу та використання фінансових ресурсів.

Удосконалення кредитних механізмів та покращення фінансово-кредитної інфраструктури сприяють зростанню ваги фінансових ресурсів у забезпеченні процесу суспільного відтворення й інструментів фінансового менеджменту суб'єктів аграрного виробництва, що свідчить про збільшення важливості підтримки потужної фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств [2].

Більш детально фінансову стійкість сільськогосподарських підприємств можна визначити так:

1) як змogu підприємства функціонувати та розвиватися, зберігаючи баланс своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі та забезпечуючи свою платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в границях межі допустимого рівня ризику;

2) як спроможність підприємства здійснювати основну та інші види діяльності в умовах підприємницького ризику та мінливого бізнес-середовища в цілях максимізації добробуту власників та зміцнення конкурентних переваг з урахуванням інтересів суспільства та держави;

3) як такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, що забезпечує розвиток підприємства на основі прибутку і зростання капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності за умов прийнятного рівня ризику.

Стійкість у фінансовому контексті виражається в кредитоспроможності, платоспроможності та стабільному зростанні прибутку та капіталу при мінімальному ризику та постійному впливі різних факторів у поточному та майбутньому періоді [2]. Фінансовий стан підприємства щодо доцільності використання його капіталу свідчить про фінансову стійкість підприємства. Для визначення стійкості підприємства необхідно розрахувати коефіцієнти фінансової стійкості, тобто показники ліквідності та платоспроможності. Якщо втрачається фінансова стійкість, дуже велика ймовірність банкрутства, іншими словами підприємство стає фінансово нестійким.

У ширшому розумінні під фінансовою стійкістю розуміють певний оптимальний фінансовий стан підприємства, який з урахуванням логіки фінансової діагностики можна порівняти з ненадійною фінансовою ситуацією. Абсолютною протилежністю «цілковитої» фінансової стійкості підприємства в цьому розумінні є фінансова неспроможність (банкрутство), аналіз, діагностика та оцінка якої дозволяє визначити найважливіші фактори фінансової стійкості.

Фінансова стійкість, напевно, найчастіше розглядається з точки зору щонайліпшої фінансової структури підприємства (сукупності його джерел фінансово-кредитного забезпечення) [1]. До цих ознак належать: фінансова стійкість виступає складовою економічної стійкості сільськогосподарського підприємства, так як формує ресурсну базу для безперервного здійснення циклів відтворення господарських засобів і розвитку аграрного бізнесу; фінансова стійкість сільськогосподарського підприємства являє собою основну характеристику його фінансового стану, позаяк вона відображає тенденції зміни цільових фінансових індикаторів під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, а також свідчить про плідне формування, розподіл та використання коштів.

У розрізі окресленого, аналіз, діагностика й оцінка фінансової стабільності сільськогосподарських підприємств допомагає передбачити потенційні ризики та максимізувати можливості для їхнього довгострокового розвитку в умовах повоєнного відновлення економіки України.

Звертаємо увагу на наступні особливості, які є, на наше переконання, важливими для оцінки фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства:

1. При оцінці фінансової стабільності доцільно взяти до уваги наступні моменти:

а) або всі джерела фінансування (припускається, що всі зобов'язання можуть використовуватися як джерело фінансування будь-яких активів);

б) або лише довгострокові джерела фінансування. Другий випадок – це так званий принцип узгодження погашення (або «принцип хеджування»), згідно з яким короткострокові зобов'язання не можуть служити джерелом фінансування довгострокових активів.

2. Фінансову стабільність можна оцінити:

а) по відношенню до структури джерел фінансування (коефіцієнтів капіталізації);

б) по відношенню до витрат, пов'язаних з обслуговуванням позики (коефіцієнти покриття).

Ключові цифри комплексного аналізу та оцінки можна використовувати для визначення поточного стану сільськогосподарського підприємства, а також його потенційних можливостей і проблем. Ця цінна інформація використовується як для поточних управлінських рішень, так і для розробки стратегії розвитку аграрного бізнесу. У такій інформації також зацікавлені інвестори, акціонери та підприємці. Тому кожному сільськогосподарському підприємству потрібні кваліфіковані фахівці, які на базі даних звітів можуть робити адекватні висновки про результати сільськогосподарської діяльності та розробляти значущі прогнози.

Таким чином, для прийняття менеджментом підприємства продуктивних рішень у сфері управління фінансовою стійкістю можна запропонувати такі визначальні інструменти управління фінансовою стійкістю: достатній обсяг продажів – виручка від реалізації продукції повинна покривати витрати на виробництво та збут, при цьому формуючи максимальний для зростання аграрного бізнесу прибуток; прийнятне співвідношення активів і пасивів у балансі – створення запасу фінансової міцності, забезпечення активами з надійних джерел; своєчасне та повне виконання всіх зобов'язань – відсутність простроченої заборгованості та неоплачених позик дозволяє підтримувати стабільний фінансовий стан; достатній обсяг власних оборотних коштів для формування виробничих запасів і фінансування поточної діяльності.

Література:

1. Андрос С.В. Фінансово-кредитні інструменти забезпечення динамічного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах повоєнного відновлення України. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2024. № 4 (30). С. 5-15. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.04.2024.1>
DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14553444>
URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2024/No4/5.pdf>
2. Андрос С.В. Фінансово-кредитна інфраструктура і роль кредитного механізму в забезпеченні стійкого функціонування підприємств агропромислового виробництва. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2024. № 3(73). С. 12-21. DOI: <https://doi.org/10.15276/ETR.03.2024.2>
DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12691324>
URL: <https://economics.net.ua/373-2>

ІНСТРУМЕНТИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ СТІЬКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Бугріменко Р.М., доктор економічних наук, професор,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0973-0814>

Стійкий розвиток підприємств є одним із ключових напрямів сучасного менеджменту, оскільки він визначає здатність бізнесу не лише досягати економічних цілей, але й гармонійно взаємодіяти із соціальним середовищем та екологічною системою. В умовах глобалізації, кліматичних змін, ресурсних обмежень та зростаючих очікувань стейкхолдерів питання інтеграції сталого розвитку в стратегії бізнесу стає надзвичайно актуальним. Сучасні інструменти стратегічного планування дозволяють підприємствам ефективно враховувати складність і динаміку зовнішнього середовища, розробляти довгострокові стратегії, спрямовані на стійкий розвиток, і підтримувати конкурентоспроможність у мінливих умовах. Однак впровадження цих інструментів вимагає від підприємств нових підходів, зокрема використання інноваційних технологій, залучення широкого кола зацікавлених сторін та інтеграції принципів стійкості в операційну діяльність.

Дослідження інструментів стратегічного планування для стійкого розвитку підприємств є вкрай актуальним, оскільки воно сприяє формуванню нових управлінських рішень, які забезпечують баланс між економічною ефективністю, екологічною відповідальністю та соціальною цінністю.